

Minister Klimatu i Środowiska

Mikołaj Dorożala

DOP-ZB.0500.1.2026.RK
4223372.17052228.14103534
Warszawa, 23-03-2026

Dotyczy: odpowiedzi na interpelację Posła Kazimierza Gwiazdowskiego (K10INT14972)
Temat: Wsparcie realizacji programu Zrównoważonego Rozwoju Puszczy Białowieskiej

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

przesyłam odpowiedzi na pytania przedstawione przez Pana Posła Kazimierza Gwiazdowskiego:

1. Czy Ministerstwo Klimatu i Środowiska planuje wsparcie realizacji Programu Zrównoważonego Rozwoju Regionu Puszczy Białowieskiej, którego cele pokrywają się z założeniami Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Gmin Powiatu Hajnowskiego i Powiatu Hajnowskiego na lata 2022–2030?

Ochrona Puszczy Białowieskiej jest priorytetowym zadaniem Ministra Klimatu i Środowiska. Jednocześnie Rząd Rzeczypospolitej Polskiej dba o poprawę warunków życia i rozwoju społeczności lokalnej. Istotnym działaniem w tym zakresie jest uwzględnienie od 2025 r. potrzeb ekologicznych jednostek samorządu terytorialnego w podziale subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego. Minister Klimatu i Środowiska informował o podjęciu przez resort finansów prac nad ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (dalej „ustawa jst”) oraz udziale Ministerstwa Klimatu i Środowiska i Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w pracach nad algorytmem wyliczania potrzeb ekologicznych na podstawie powierzchni obszarów chronionych zlokalizowanych na terenie jednostek samorządu terytorialnego.

Ustawa weszła w życie 25 października 2024 r. Wprowadza do porządku prawnego regulacje zapewniające system finansowania jednostek samorządu terytorialnego (JST). W miejsce dotychczasowych części subwencji ogólnej, wprowadza pojęcie potrzeb finansowych JST. Potrzeby finansowe są elementem kalkulacyjnym do ustalenia subwencji ogólnej z budżetu państwa. Wśród pięciu kategorii potrzeb finansowych, ustawa wprowadza kategorię „potrzeb ekologicznych”. Potrzeby ekologiczne ustala się dla jednostki samorządu terytorialnego, na terenie której znajdują się obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione, przez które rozumie się: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, strefy ochrony krajobrazu ustanawiane w tych obszarach, a także obszary Natura 2000; zwane dalej „obszarami prawnie chronionymi”.

Kwota potrzeb ekologicznych jest obliczana na podstawie powierzchni ww. obszarów na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego, z uwzględnieniem wagi danego obszaru chronionego i stawki bazowej właściwej dla danej jednostki samorządu terytorialnego. Przyjęto, że obszary prawnie chronione wprowadzające największe ograniczenia będą miały wyższą wagę niż obszary z mniejszymi ograniczeniami. Najwyższą wagę przypisano w ustawie

parkom narodowym (waga – 2) i rezerwatom przyrody (waga - 1). Ponieważ parki narodowe, z uwagi na większą powierzchnię mają większy wpływ na możliwości rozwojowe jednostek samorządu terytorialnego, dlatego też przypisano im wyższą wagę niż rezerwatom przyrody.

W przypadku parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu waga danego obszaru uzależniona jest od reżimu ochronnego obowiązującego w danym obszarze. Biorąc pod uwagę, że zakres ograniczeń w tych obszarach jest zależny od zakresu zakazów wprowadzonych na terenie danego obszaru, uzależniono wagę danego obszaru od liczby zakazów, jakie na jego terenie obowiązują. Przy czym brane są tu pod uwagę, jedynie zakazy istotnie ograniczające możliwości rozwojowe, a nie wszystkie możliwe zakazy w tych formach ochrony przyrody. W przypadku obszarów z co najmniej pięcioma zakazami waga wynosi więc 0,3, a w przypadku obszarów z co najmniej jednym zakazem – 0,1. Dodatkowo dla terenu parku krajobrazowego lub obszaru chronionego krajobrazu, na którym wyznaczono strefy ochrony krajobrazu, waga wynosi 0,6, ponieważ w granicach ww. stref obowiązuje wyższy reżim ochronny niż na pozostałym terenie parku krajobrazowego lub obszaru chronionego krajobrazu. Z kolei w przypadku parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu, gdzie nie wprowadzono żadnego z przedmiotowych zakazów, nie są one brane pod uwagę przy obliczaniu przeliczeniowej powierzchni obszarów prawnie chronionych, a tym samym przy obliczaniu kwoty potrzeb ekologicznych. Dla obszarów Natura 2000 przyjęto wagę 0,15, biorąc pod uwagę, że samo wyznaczenie obszaru Natura 2000 nie jest jednoznaczne z wprowadzeniem jakichkolwiek ograniczeń rozwojowych z uwagi na brak bezpośrednio obowiązujących zakazów na terenie obszarów Natura 2000. Jednocześnie przyjęto zasadę, że do wyliczeń potrzeb ekologicznych danej jednostki przyjmuje się powierzchnię obszarów prawnie chronionych o najwyższej wadze (art. 29 ust. 6 ustawy jst).

Zgodnie z art. 29 ust. 7 ustawy jst, kwotę potrzeb ekologicznych ustala minister właściwy do spraw środowiska, przyjmując dane o przeliczeniowej powierzchni obszarów prawnie chronionych w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego, według stanu na dzień 31 grudnia roku bazowego. W przypadku wyliczeń potrzeb na 2026 r. rokiem bazowym jest rok 2024. Należy przy tym wskazać, że do wyliczenia potrzeb ekologicznych wykorzystuje się stawkę bazową za 1 ha powierzchni obszaru prawnie chronionego, określoną w art. 84 ustawy jst, wynoszącą odpowiednio: 310 zł - dla gmin i miast na prawach powiatu, 70 zł - dla powiatów oraz 35 zł - dla województw, przy czym stawkę tę się waloryzuje o wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych w okresie pierwszego półrocza roku poprzedzającego rok budżetowy, w stosunku do pierwszego półrocza roku bazowego, ustalany na podstawie komunikatu Prezesa GUS (art. 29 ust. 3 i 4 ustawy jst).

Zgodnie z art. 29 ust. 8 ustawy jst, informacje o kwotach potrzeb ekologicznych poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego minister właściwy do spraw środowiska przekazuje ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych w terminie do dnia 31 lipca danego roku. Powyższe informacje są ustalane we współpracy z Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska, który prowadzi centralny rejestr form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-9 ustawy o ochronie przyrody, i który przekazuje niezbędne informacje ministrowi właściwemu do spraw środowiska.

Potrzeby finansowe są finansowane zwiększonymi, w wyniku wprowadzenia reformy, dochodami z tytułu udziału w podatkach PIT i CIT, a – w przypadku, gdy będą one niewystarczające – subwencją ogólną z budżetu państwa. Dlatego wartość potrzeb finansowych, w tym ekologicznych, nie ma bezpośredniego odzwierciedlenia w wysokości subwencji ogólnej. MKiŚ szacuje, że z tytułu istnienia form ochrony przyrody do budżetów gmin Puszczy Białowieskiej w 2025 r. wpłynęły środki w następującej wysokości: gmina

Białowieża – 1,8 mln zł; gmina Hajnówka – 2,4 mln zł; gmina Narewka – 2,4 mln zł; gmina Dubicze Cerkiewne 2,8 mln zł¹.

Ponadto w tym regionie realizowane są istotne inwestycje infrastrukturalne z dofinansowaniem ze środków Krajowego Planu Odbudowy, m.in. :

- Rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Czeremcha. Dofinansowanie w wysokości 5 mln zł;
- Budowa sieci superszybkiego Internetu; Czeremcha, Dubicze Cerkiewne, Hajnówka, Kleszczele. Dofinansowanie w wysokości 2 975 000 zł;
- Budowa sieci NGA: Białowieża, Czyże, Narew, Narewka. Dofinansowanie w wysokości 24 948 000 zł;
- Poprawa dostępności i jakości opieki długoterminowej w powiecie hajnowskim. Dofinansowanie w wysokości 19 957 000 zł;
- Rozwój zrównoważonego transportu publicznego w woj. podlaskim poprzez zakup 8 autobusów elektrycznych. Dofinansowanie w wysokości 17 446 000 zł;
- Likwidacja wąskich gardel i zwiększenie przepustowości linii kolejowych. Dofinansowanie w wysokości 133 091 000 zł.

2. Czy przewidywane jest uruchomienie dedykowanych instrumentów finansowych lub programowych dla samorządów regionu Puszczy Białowieskiej, kompensujących ograniczenia rozwojowe wynikające z wysokiego udziału obszarów chronionych?

Minister Klimatu i Środowiska będzie wspierał każdy kolejny projekt przeznaczający dodatkowe finansowanie na rzecz rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej. Możliwość taka istnieje m.in. przez powiększenie istniejącego już w regionie parku narodowego lub rezerwatów przyrody, które zapewnią dodatkowe wsparcie dla samorządów.

Jednocześnie pragnę podkreślić, że „Ponadlokalna strategia rozwoju gmin powiatu hajnowskiego i powiatu hajnowskiego na lata 2022 – 2030” określiła kierunki rozwoju tego regionu, w oparciu o posiadany potencjał. Szczególną uwagę należy zwrócić na:

- 1) ponadprzeciętne, unikalne zasoby przyrodnicze regionu, mało zmienione przez człowieka oraz bogatą faunę i florę;
- 2) Puszcę Białowieską będącą obiektem wpisanym na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO;
- 3) zbiorniki wodne, m.in. Zalew Siemianówka, Repczyce, Bachmaty;
- 4) kapitał ludzki: gościnność, życzliwość.

To wszystko sprawia, że region Puszczy Białowieskiej posiada ogromny potencjał do rozwoju turystyki, w tym agroturystyki, która może rozwijać się w oparciu o wartości przyrodnicze i ekologiczne tego regionu. Obecność w regionie unikatowego pod względem przyrodniczym Obiektu Światowego Dziedzictwa „Puszcza Białowieska”, stanowi dodatkowy bodziec pozwalający na zwiększenie liczby odwiedzających region. Tym samym nie można mówić, że udział obszarów chronionych w regionie Puszczy Białowieskiej powoduje istotne ograniczenia rozwojowe. Region rozwija się i może rozwijać się w przyszłości, wykorzystując potencjał, o którym mowa powyżej.

3. Czy Ministerstwo podejmie działania na rzecz objęcia regionu Puszczy Białowieskiej mechanizmami sprawiedliwej transformacji na poziomie krajowym lub Unii Europejskiej?

¹ Wartości te są różnicą pomiędzy obecnym algorytmem wyliczania wartości subwencji ogólnej, a teoretycznym wariantem zakładającym pominięcie przy wyliczaniu subwencji ogólnej potrzeb ekologicznych uzależnionych od występowania na obszarze gmin firm ochrony przyrody. Obejmują również wpływy z rezerwy, o której mowa w art. 91 ustawy jst, przeznaczonej dla gmin z dużym udziałem powierzchniowym parków narodowych.

Mechanizm sprawiedliwej transformacji został przez UE zaprojektowany jako narzędzie łagodzenia skutków transformacji energetycznej i dekarbonizacji dla regionów silnie uzależnionych od przemysłu wysokowęglowego i intensywnej emisji CO₂. W jego ramach w obecnej perspektywie finansowej 2021-2027 r. funkcjonuje Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST). W Polsce obejmuje on regiony węglowe w województwie śląskim, małopolskim, wielkopolskim, dolnośląskim i łódzkim. Środki z FST są wdrażane na poziomie regionalnym przez regiony, a instytucją koordynującą prace na szczeblu krajowym jest Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

Mechanizm Sprawiedliwej Transformacji koncentruje się na skutkach społeczno-ekonomicznych transformacji systemów energetycznych i gospodarczych (np. zatrudnienie w górnictwie, przedsiębiorczość, dywersyfikacja lokalnych gospodarek), wobec których gospodarka leśna nie stanowi kryterium powodującego takie skutki. Oznacza to, że Puszcza Białowieska nie jest formalnie ujęta jako obszar kwalifikujący się do wsparcia z FST, gdyż nie jest obszarem silnie zależnym od przemysłu wysokowęglowego lub energochłonnego.

Na poziomie UE nie ma obecnie oficjalnej decyzji ani już przyjętych przepisów określających kolejną perspektywę finansowania po 2027 r. dotyczących rozszerzenia mechanizmu sprawiedliwej transformacji na inne typy regionów, w tym regiony przyrodnicze takie jak Puszcza Białowieska. Komisja Europejska przedstawiła propozycję Wieloletnich Ram Finansowych (WRF) 2028-2034, które są teraz omawiane i negocjowane w zakresie zasad i mechanizmów funkcjonowania programów i funduszy. W związku z tym na chwilę obecną nie jest możliwe określenie, jakie dokładnie środki będą dostępne na działania na rzecz rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej.

Z wyrazami szacunku

Z up. Ministra

Mikołaj Dorożala
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości: Departament Spraw Parlamentarnych, KPRM